

ВІДГУК

**Офіційного опонента доктора економічних наук,
професора кафедри маркетингу та реклами обліково-фінансового
факультету Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ
Бондаренка Валерія Михайловича
на дисертаційну роботу Томашук Інни Вікторівни на тему:
«Підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу
сільських територій», подану на здобуття наукового ступеня доктора
філософії галузі знань 05 – соціальні та поведінкові науки за
спеціальністю 051 – економіка.**

Ступінь актуальності обраної теми дослідження

Дисертаційна робота є закінченим науковим дослідженням та присвячена розв'язанню актуальної наукової задачі, спрямованої на забезпечення економічної стабільності сільських територій за рахунок появи можливостей ведення розширеного відтворення, розвиненої виробничої інфраструктури, потенційних можливостей виробництва; забезпечення однакової дохідності територій у розрахунку на одного жителя шляхом формування раціональної структури виробництва; забезпечення соціальної та демографічної однорідності.

У дисертаційній роботі виконано такі завдання:

- поглиблено та розширено понятійний апарат щодо потенціалу сільських територій;
- узагальнено та здійснено оцінку наявних наукових розробок стосовно підвищення ефективності використання потенціалу сільських територій;
- обґрунтовано теоретико-методологічні засади формування ресурсної бази регіону, визначено основні передумови, чинники та принципи ефективного розпорядження потенціалом;
- розкрито структуру та зміст потенціалу сільських територій та особливості і ступінь взаємозв'язку його компонентів;
- здійснено аналіз та комплексну характеристику стану наявного потенціалу сільських територій та рівня його ефективності використання;
- розроблено методичні підходи до оцінки ефективності використання та виявлення пріоритетності розвитку потенціалу сільських територій;
- удосконалено організаційно-економічний механізм формування та використання потенціалу сільських територій в умовах децентралізації;
- обґрунтовано стратегічні напрямки ефективного використання потенціалу сільських територій з метою підвищення рівня його соціально-економічного розвитку.

Наукова новизна. У ході виконання дисертаційної роботи отримано нові результати:

вперше:

- сформульовано концептуальні підходи до формування моделі соціально-економічного розвитку сільських територій на основі підвищення дієвості, активізації та ефективного використання ресурсного потенціалу яка, на відміну від інших, включає процес децентралізації, організаційно-економічні важелі та фактори формування та використання ресурсного потенціалу, вплив суб'єктів, а також заходи спрямовані на економічне зростання, підвищення добробуту населення та інклюзивний розвиток;

удосконалено:

- комплексну стратегію екологоорієнтованого розвитку, формування та використання ресурсного потенціалу сільських територій на основі залучення інвестицій, стимулювання виробництва, впровадження інновацій та маркетингу, збереження ресурсів та навколишнього середовища;

- класифікацію типів сільських територій за політико-правовим статусом, в залежності від історико-культурної спадщини, за формами господарювання, за ресурсозабезпеченістю, що значно розширить теоретичну основу наукових досліджень;

- складові функціонування сільських територій як розширення теоретичного базису для вирішення існуючих проблем;

- розробку стратегічних напрямів управління розвитком ресурсного потенціалу на основі застосування нових програмованих методів і форм управлінської діяльності, організаційно-економічного механізму для забезпечення стійкого економічного відтворення на сільській території, що базується на узгодженості дій законодавчої та виконавчої влади;

- методичні підходи до оцінки рівня ефективного використання ресурсного потенціалу сільських територій, яке базується на системі визначених показників, що відображають особливості, склад і характер основних компонентів ресурсної бази та їх взаємопов'язаності і взаємообумовленості з вектором на соціально-економічну та екологічну орієнтацію;

набули подальшого розвитку:

- визначення структури, складу та змісту ресурсного потенціалу сільських територій, ступеня його збалансованості та пропорційності, характеру економічно-виробничих зв'язків між його складовими в практичній площині;

- визначення трансформаційного потенціалу модернізації ресурсної бази регіону на основі динамічних змін інвестиційно-інноваційної та маркетингової діяльності та виявлення резервів і ресурсів їх забезпечення;

- обґрунтування на принципово нових засадах методології формування механізму реформування та реструктуризації ресурсної бази сільських територій з врахуванням попиту і пропозиції при стратегічному плануванні ефективного розвитку сільських територій;

- розробка напрямів активізації використання ресурсного потенціалу сільських територій, визначення пріоритетності перспективного розвитку його складових на основі забезпечення сталості та стабільності функціонування,

удосконалення її територіальної організації.

Обґрунтованість та вірогідність наукових результатів

Вірогідність наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації Томашук І.В. забезпечується активною апробацією отриманих результатів на науково-практичних конференціях, у тому числі й міжнародних, достатньою географією публікацій, їх глибинністю. Наукові положення, висновки й рекомендації, сформульовані в дисертації, мають достатньо високий рівень теоретико-методологічного та емпіричного обґрунтування, про що свідчить використання широкої джерельної бази за темою дисертації і достатнього масиву аналітичних даних.

Значення результатів для науки та практики.

Наукова цінність роботи полягає у формуванні концептуальних підходів до формування моделі соціально-економічного розвитку сільських територій на основі підвищення дієвості, активізації та використання їх ресурсного потенціалу в умовах децентралізації, яка включає сам процес децентралізації, організаційно-економічні важелі та фактори формування та використання ресурсного потенціалу, вплив держави, бізнесу, громади та діяльності органів місцевого самоврядування, а також заходи з визначенням варіантів ситуаційного стану для вибору і прийняття управлінських рішень з вектором на економічне зростання, інклюзивний розвиток.

Серед теоретичних розробок автора слід відзначити авторське бачення ресурсного потенціалу сільських територій. Групування сільських територій області за найбільш важливими показниками, має практичну цінність для побудови прогнозних моделей визначення спектру можливих траєкторій розвитку, уточнення напрямків та інструментів державної підтримки сільських територій з диференційованими характеристиками ресурсного потенціалу, інституціональним середовищем та інвестиційною привабливістю.

Розроблені автором стратегічні напрямки управління розвитком ресурсного потенціалу на основі застосування нових програмованих методів і форм управлінської діяльності, організаційно-економічного механізму можуть застосовуватись для забезпечення стійкого економічного відтворення на сільській території, що базується на узгодженості дій законодавчої та виконавчої влади.

В роботі використано методичні підходи до оцінки рівня ефективного використання ресурсного потенціалу сільських територій, яке базувалось на системі показників, що відображали особливості, склад і характер основних компонентів ресурсної бази та їх взаємопов'язаності і взаємообумовленості з вектором на соціально-економічну та екологічну орієнтацію.

Заслуговують на увагу обґрунтування на принципово нових засадах методології формування механізму реформування та реструктуризації ресурсної бази сільських територій з врахуванням попиту і пропозиції та напрями стратегічного планування його використання як основи ефективного розвитку сільських територій, і визначено проблеми регулювання

функціонування його складників в єдиній регіональній господарській системі.

Одним із значних доробків автора є запропонована стратегія розвитку ресурсного потенціалу на основі залучення інвестицій, стимулювання виробництва, впровадження інновацій та маркетингу, збереження ресурсів та навколишнього середовища, яка по суті повинна бути найважливішим механізмом забезпечення сталого розвитку сільських територій. В подальшому це дозволить визначити таку систему пріоритетів, цілей і завдань, які б стали для сільських територій джерелом підвищення їх соціально – економічного розвитку, якості життя населення та забезпечення сталого розвитку на основі ефективного використання їх ресурсного потенціалу.

Слушною є думка автора стосовно системи ефективного управління розвитком ресурсного потенціалу сільських територій та реалізацію стратегії розвитку ресурсного потенціалу на основі залучення інвестицій, стимулювання виробництва, впровадження інновацій та маркетингу. Збереження ресурсів та навколишнього середовища може вирішити завдання концепції ефективного використання наявних ресурсів та забезпечення соціально-економічного розвитку сільських територій. Велике значення має проведена верифікація багатофакторної моделі на основі застосування коефіцієнтів множинної кореляції, множинної детермінації засвідчує її адекватність методичному інструментарію дослідження умов сталого сільського розвитку. Саме кореляційно-регресійні моделі кількісної оцінки дозволяють виявити міру та першочерговість впливу окремих екзогенних та ендогенних чинників на сталість розвитку сільських територій, що забезпечить ефективне вирішення виявлених проблем.

Заслуговують на подальше вивчення і апробацію на практиці в інших галузях своєрідні позиції автора в третьому розділі. Методологічна основа роботи цілком відповідає рівню кандидатської дисертації. Комбіноване використання принципів, підходів і методів дослідження дало можливість вирішити поставлені наукові завдання.

Можна констатувати, що наукова новизна та висновки сформульовані чітко і у повній мірі дозволяють вирішити поставлені задачі. Розділи дисертації є завершеними, структурно цілісними та послідовно логічними, що обумовило достатню достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій.

Підтвердженням практичної цінності отриманих результатів дослідження є те, що результати дисертаційного дослідження прийняті до використання у роботі Департаментом фінансів Вінницької обласної державної адміністрації (довідка № 06-1-46/726 від 30.08.2019р.), Відділом міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Чечельницької районної державної адміністрації (довідка № 03-03-23-577 від 16.05.2019р.), Джулинською сільською радою об'єднаної територіальної громади Вінницької області (довідка № 627/02 від 20.08.2019р.), Ситковецькою селищною радою Немирівського району Вінницької області (№ 02.27.1133 від 10.07.2019р.). Основні наукові результати за темою дисертації використовуються також у навчальному процесі Вінницького національного аграрного університету при

викладанні окремих частин навчальних дисциплін (довідка № 01.1-60-460 від 11.03.2020р.).

Публікація основних результатів роботи, їх апробація.

Основні наукові положення та висновки дисертаційної роботи неодноразово доповідалися та обговорювалися на науково-практичних конференціях різного рівня. Всього за темою дисертаційної роботи “Підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу сільських територій” опубліковано 29 наукових праць загальним обсягом 17,09 умовн. др. арк. (власний доробок автора 15,59 умовн. др. арк.), в тому числі 3,32 умовн. др. арк. у фахових виданнях; 1,88 умовн. др. арк. у наукометричних базах Web of Science; 2,60 умовн. др. арк. у фахових виданнях інших держав; 5,91 умовн. др. арк. у фахових виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз; 1,02 умовн. др. арк. у інших виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз; 2,36 умовн. др. арк. у інших виданнях.

Зауваження до дисертації та дискусійні положення.

В цілому дисертація написана з дотриманням існуючих вимог, має цілісну структуру і є завершеним науковим дослідженням. Проте, не всі положення дисертації є беззаперечними, деякі питання потребують уточнення та додаткової аргументації, а саме:

- в роботі досить глибоко проаналізовано потенціал сільських територій (ст.39-44), але мало приділено уваги таким потенціалам як історико-культурний, підприємницький та адміністративний, що в умовах нового адміністративно-територіального поділу України заслуговувало б на увагу;

- автор показує умови та чинники формування ресурсного потенціалу сільських територій (ст. 46), але на нашу думку доцільно було б їх виділити більш чітко та згрупувати за характерними ознаками;

- досить широко автор характеризує в другому розділі стан ресурсного потенціалу, його використання, але не виділяє окремо розвиток зеленого туризму та виробництво екологічної продукції, що в теперішніх умовах може сприяти додатковому залученню трудових ресурсів у виробництво на селі і зменшить відтік працездатного населення з України;

- дисертант показав вплив реформування органів місцевого самоврядування на ефективність використання ресурсного потенціалу сільських територій, але не конкретизував роль організаційно-економічних важелів їх використання в умовах децентралізації (ст. 191-192);

- автор пропонує модель системи управління ресурсним потенціалом сільських територій, пріоритетом якої є технологічний рівень, інновації, економія та відтворення ресурсів, кваліфікована робоча сила, але в своїй роботі не вказав конкретних конкурентних переваг, які сільські території отримують при використанні даної моделі управління (ст. 204);

- запропонована в роботі стратегія розвитку потенціалу сільських

територій не відображає межу впливу державного управління органів місцевого самоврядування та розвитку бізнесу на селі (ст. 216).

Загальний висновок.

Дисертаційна робота на тему: «Підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу сільських територій» має достатньо високий теоретичний, методичний та практичний рівень.

Основні наукові положення, висновки та практичні рекомендації базуються на матеріалах власних досліджень автора, логічно витікають з матеріалів дисертації і є науково обґрунтованими, чітко сформульованими та містять нові важливі науково-практичні узагальнення.

Висновки повністю відповідають сформульованим завданням та змісту самої роботи та впливають з її основних положень.

Робота також містить додатки, акти впровадження результатів дисертаційного дослідження.

Дисертація відповідає паспорту спеціальності 051 – економіка та вимогам пп. 9, 10, 11, 12 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінетом Міністрів України від 6 березня 2019 року № 167 «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії».

Загалом дисертаційне дослідження здійснено на високому науково-теоретичному рівні. Дослідження є особистою авторською роботою, цілісною і завершеною згідно з поставленою метою та визначеними задачами. Зміст та основні результати дослідження відображені в опублікованих роботах з достатньою повнотою. Дисертація відповідає паспорту спеціальності та п. 9, 10, 11, 12 «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії».

Офіційний опонент:

Доктор економічних наук,
професор кафедри маркетингу та реклами
обліково-фінансового факультету
Вінницького торговельно-економічного
інституту КНТЕУ

В.М. Бондаренко

Особистий підпис
Бондаренка В.М.
ЗАСВІДЧУЮ
ст. інспектор ВК ЦІЯ
(О.В. Голіна)